

ŚWIATOWIT

ROCZNIK

POŚWIĘCONY ARCHEOLOGII PRZEDDZIEJOWEJ

I BADANIOM

pierwotnej kultury polskiej i słowiańskiej

WYDAWANY STARANIEM

ERAZMA MAJEWSKIEGO.

Tom I. — 1899.

(57 ilustracji w tekście i XI tablic).

WARSZAWA.

Skład Główny w Księgarni E. Wendego i S-ki, Krak.-Przedmieście № 9.

—
1899.

ŚWIATOWIT

ANNUAL OF THE INSTITUTE OF ARCHAEOLOGY
OF THE UNIVERSITY OF WARSAW

VOL. XIII–XIV (LIV–LV)
(2015–2016)

FASCICLE A/B

PREHISTORICAL AND MEDIEVAL
ARCHAEOLOGY.
ARCHAEOLOGY OF POLAND

MEDITERRANEAN
AND NON-EUROPEAN
ARCHAEOLOGY

WARSAW 2018

ŚWIATOWIT

ROCZNIK INSTYTUTU ARCHEOLOGII
UNIwersytetu WARSZAWSKIEGO

TOM XIII–XIV (LIV–LV)
(2015–2016)

FASCYKUŁ A/B

ARCHEOLOGIA PRADZIEJOWA
I ŚREDNIOWIECZNA.
ARCHEOLOGIA POLSKI

ARCHEOLOGIA
ŚRÓDZIEMNOMORSKA
I POZAEUROPEJSKA

WARSZAWA 2018

Redaktor naczelny Wydawnictw Instytutu Archeologii UW: Krzysztof Jakubiak

ŚWIATOWIT
ROCZNIK INSTYTUTU ARCHEOLOGII UNIwersYTETU WARSZAWSKIEGO

Redaktorzy: Dariusz Błaszczuk (d.blaszczuk@uw.edu.pl),
Jerzy Żelazowski (j.r.zelazowski@uw.edu.pl)

Rada redakcyjna:

Włodzimierz Godlewski (Przewodniczący)
Elżbieta Jastrzębowska
Joanna Kalaga
Wojciech Nowakowski
Tadeusz Sarnowski
Tomasz Scholl
Karol Szymczak

Recenzenci tomu:

Zdzisław Bełka, Uniwersytet im. A. Mickiewicza w Poznaniu
Joanna Kalaga, Uniwersytet Warszawski
Piotr Kittel, Uniwersytet Łódzki
Henryk Kobryń, Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie
Jerzy Libera, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie
Andrzej Michałowski, Uniwersytet im. A. Mickiewicza w Poznaniu
Michał Pawleta, Uniwersytet im. A. Mickiewicza w Poznaniu
Jan Schuster, Uniwersytet Łódzki

All rights reserved

© 2018 Instytut Archeologii Uniwersytetu Warszawskiego

ISSN 0082-044X

Projekt okładki, opracowanie graficzne i skład: Jan Żabko-Potopowicz
Druk:

Adres redakcji: Instytut Archeologii Uniwersytetu Warszawskiego,
Krakowskie Przedmieście 26/28, 00-927 Warszawa

Spis treści

Contents

Fascykuł A/B

ARCHEOLOGIA PRADZIEJOWA I ŚREDNIOWIECZNA. ARCHEOLOGIA POLSKI
ARCHEOLOGIA ŚRÓDZIEMNOMORSKA I POZAEUROPEJSKA

Fascicle A/B

PREHISTORICAL AND MEDIEVAL ARCHAEOLOGY. ARCHAEOLOGY OF POLAND
MEDITERRANEAN AND NON-EUROPEAN ARCHAEOLOGY

OD REDAKCJI.....9

Studia i materiały

Katarzyna Januszek, Katarzyna Pyżewicz

KRZEMIENNE NARZĘDZIA SZLIFOWANE Z PÓŹNEGO NEOLITU
– MIĘDZY FORMĄ A FUNKCJĄ13
Late Neolithic polished flint tools – between form and function27

Sylwia Domaradzka, Bartosz Józwiak, Michał Przedziecki

MATERIAŁY Z EPOKI KAMIENIA I WCZESNEJ EPOKI BRĄZU ZE STANOWISKA 2
W WOŹNEJWSI, GM. RAJGRÓD, WOJ. PODLASKIE Z BADAŃ W LATACH 2015–201629
Stone Age and Early Bronze Age archaeological material from the site 2 in Woźnawieś,
Rajgród commune, Podlaskie voivodship, from the excavations in 2015 and 201646

Agata Trzop-Szczypiorska, Radosław Karasiewicz-Szczypiorski

DOMY ZE STANOWISK KULTURY PRZEWORSKIEJ NA MAZOWSZU.
KILKA PRZYKŁADÓW Z NIEPUBLIKOWANYCH BADAŃ47
Houses from sites of the Przeworsk Culture in Masovia. A few examples from unpublished research70

Agata Chilińska-Früboes, Bartosz Kontny

PO JANTAR! RZYMSKI TROP W DALEKIM KRAJU ALBO RAZ JESZCZE
O ZNALEZISKACH Z DAWNEGO *ILISCHKEN*73
Go for amber! Roman trace in a distant land or once more about old finds from former *Ilischken*105

Dominik Chudzik

WYBRANE ASPEKTY WCZESNOŚREDNIOWIECZNEGO OSADNICTWA RÓWNINY ŁUKOWSKIEJ I WYSOCZYNY SIEDLECKIEJ.....	107
Selected Aspects of Early Medieval Settlement in the Łuków Plain and the Siedlce Upland	131

Dariusz Błaszczuk

POCHODZENIE I DIETA MĘŻCZYZNY POCHOWANEGO W GROBIE D162 Z CMENTARZYSKA W BODZIA W ŚWIETLE BADAŃ IZOTOPOWYCH.....	133
The provenance and diet of a man buried in the grave D162 from the cemetery in Bodzia in the light of isotopic analyses	155

Joanna Piątkowska-Malecka

ZWIERZĘCE SZCZĄTKI KOSTNE Z TERENU ŚREDNIOWIECZNEJ OSADY W SURAŻU, STAN. 7/125, GM. <i>LOCO</i> , POW. BIAŁOSTOCKI, WOJ. PODLASKIE	159
Animal skeletal remains from the medieval settlement in Suraż, site 7/125, Suraż commune, Białystok district, Podlaskie voivodship	174

Marta Osypińska, Joanna Piątkowska-Malecka

ZWIERZĘTA W ZAGRODACH NA TERENIE OSADY LUDNOŚCI KULTURY CERAMIKI WSTĘGOWEJ RYTEJ W LUDWINOWIE (STAN. 7, AUT. 112), GMINA I POWIAT WŁOCŁAWEK	175
Homestead Animals in Linear Pottery Culture Settlement in Ludwinów (Site 7, Aut 112), Włocławek Commune and District	193

Sławomir Wadył, Marek Krąpiec

DENDROCHRONOLOGIA O DATOWANIU WCZESNOŚREDNIOWIECZNEGO GRODZISKA W WĘGIELSZTYNIE, GM. WĘGORZEWO	195
Dendrochronology on the dating of an early medieval settlement in Węgielsztyn, Węgorzewo commune	203

Agnieszka Olech

SYSTEM OCHRONY I PRZECHOWYWANIA ZABYTKÓW ARCHEOLOGICZNYCH NA SŁOWACJI.....	205
System for Protection and Storage of Archaeological Collections in Slovakia.....	212

Kronika wykopalisk

Michał Przedziecki, Elżbieta Ciepiewska

RYDNO – STANOWISKO NOWY MŁYN, WYKOP I/2015, WOJ. ŚWIĘTOKRZYSKIE. BADANIA W ROKU 2015	215
Rydno – Site: Nowy Młyn, Cut I/2015, Świętokrzyskie voivodship. The excavations in 2015	218

Paweł Szymański

- CZERWONY DWÓR, STAN. XXI, WOJ. WARMIŃSKO-MAZURSKIE. BADANIA W ROKU 2015221
Czerwony Dwór, site XXI, Warmińsko-Mazurskie voivodship. The excavations in 2015.....226

Artur Brzoška, Piotr Prejs

- BADANIA NIEINWAZYJNE DNA WISŁY NA ODCINKU MOSTU ŚWIĘTOKRZYSKIEGO
DO MOSTU GDAŃSKIEGO, WARSZAWA, WOJ. MAZOWIECKIE,
BADANIA W LATACH 2015–2016 227
Non-invasive Survey of the Bottom of the Vistula River Between the Świętokrzyski Bridge
and the Gdański Bridge, Warsaw, Mazowieckie Voivodship, in the Years 2015 and 2016 230

Ewa Marczak-Łukasiewicz

- TRUSZKI-ZALESIE, STANOWISKO 1 „OKOP” I STANOWISKO 3 „SIEDLIŚKO”,
WOJ. PODLASKIE. BADANIA WYKOPALISKOWE W LATACH 2013, 2015 I 2016 231
Trzuski-Zalesie, Site 1 (‘Okop’) and Site 3 (‘Siedlisko’), Podlaskie voivodship.
Excavations in 2013, 2015, and 2016..... 233

Magdalena Natuniewicz-Sekuła

- WEKLICE, STAN. 7, POW. ELBLĄSKI, WOJ. WARMIŃSKO-MAZURSKIE.
BADANIA W LATACH 2015–2016 235
Weklice, Site 7, Elbląg district, Warmińsko-Mazurskie voivodship. The excavations in 2015–2016 240

Michał Starski

- PUCK, UL. 1 MAJA 3, DZ. 168, BADANIA W LATACH 2014–2015 241
Puck, 1 Maja Street no. 3, Plot 168. The excavations in 2014 and 2015 248

Michał Starski

- SKARSZEWY – RYNEK, GM. SKARSZEWY, WOJ. POMORSKIE, BADANIA W 2015 ROKU 249
Skarszewy – the market square, Skarszewy commune, Pomorskie voivodship. The excavations in 2015258

Sławomir Wadył

- PASYM, ST. 1, WOJ. WARMIŃSKO-MAZURSKIE. BADANIA W ROKU 2016 259
Pasym, site 1, Warmińsko-Mazurskie voivodship. The excavations in 2016 265

Sławomir Wadył, Jerzy Łapo

- PERŁY, ST. 1, WOJ. WARMIŃSKO-MAZURSKIE. BADANIA W ROKU 2016 267
Perły, site 1, Warmińsko-Mazurskie voivodship. The excavations in 2016 270

Witold Gumiński

- STANOWISKO TORFOWE ŁOWCÓW-ZBIERACZY Z EPOKI KAMIENIA.
SZCZEPANKI, STAN. 8, WOJ. WARMIŃSKO-MAZURSKIE. BADANIA W ROKU 2016 271
Szczepanki, site 8, Warmian-Masurian voivodship – a Stone Age peat-bog site of hunter-gatherers.
The excavations in 2016 278

Bartosz Kontny, Artur Brzoška, Anna Bucholc, Bartłomiej Kujda, Piotr Prejs

Z POWIETRZA, LĄDU I WODY. WSZECHSTRONNA WERYFIKACJA OSIEDLI NAWODNYCH MIKROREGIONU JEZIOR ORZYSZ I WYLEWY. BADANIA W ROKU 2016	279
From the air, land and water. A comprehensive verification of lake settlements of the microregion of the Orzysz and Wylewy lakes. The expedition in 2016.....	288

Andrzej Szela

BRUDNICE, ST. V, POW. ŻUROMIŃSKI. BADANIA WYKOPALISKOWE W SEZONIE 2015	289
Brudnice, site V, Żuromin district. The excavations in 2015	293

Andrzej Szela

BRUDNICE, ST. V, POW. ŻUROMIŃSKI. BADANIA WYKOPALISKOWE W SEZONIE 2016	295
Brudnice, site V, Żuromin district. The excavations in 2016	298

Roksana Chowaniec

PALAZZO ACREIDE, SICILY, ITALY. EXCAVATIONS IN 2015	299
Palazzolo Acreide, Sycylia, Włochy. Wykopaliska w 2015 r.	305

Rosa Lanteri, Marta Fituła

ANCIENT SETTLEMENTS IN THE TERRITORY OF NOTO (SYRACUSE PROVINCE): NEW DATA FROM THE GIOI AND NIURA DISTRICTS	307
Insedimenti Antichi nel Territorio di Noto (Provincia di Siracusa). Nuovi Dati Dalle Contrade "Gioi" e "Niura"	316
Ślady osadnictwa starożytnego terytorium Noto (prowincja Syrakuzy). Nowe znaleziska z „Contrada Gioi” i „Niura”	319

**Tadeusz Sarnowski, Agnieszka Tomas, Tomasz Dziurdzik,
Ludmiła A. Kovalevskaya, Emil Jęczmienowski, Piotr Zakrzewski**

NOVAE 2015. LEGIONARY DEFENCES AND EXTRAMURAL SETTLEMENT	321
Prace wykopaliskowe w Novae w 2015 r. Twierdzy legionowa i osiedle przyobozowe.	327

Martin Lemke

FIELDWORK AT NOVAE 2015	329
Wykopaliska w Novae w 2015 r.	335

Martin Lemke

FIELDWORK AT NOVAE 2016	337
Wykopaliska w Novae w 2016 r.	342

Martin Lemke

FIELDWORK AT RISAN 2015	343
Wykopaliska w Risan w 2015 r.	348

Martin Lemke

FIELDWORK AT RISAN 2016	349
Wykopaliska w Risan w 2016 r.	354

Tomasz Dziurdzik

LJUBŠKI ARCHAEOLOGICAL PROJECT: A ROMAN AND LATE ANTIQUE SETTLEMENT IN WESTERN HERZEGOVINA, 2015	355
Projekt archeologiczny Ljubuški (Ljubuški Archaeological Project) – osadnictwo okresu rzymskiego i późnoantycznego w zachodniej Hercegowinie, 2015 r.	363

Marcin Matera, Paweł Lech, Elżbieta Sroczyńska

TANAIS, RUSSIA. EXCAVATIONS IN THE 2015 SEASON	365
Tanais, Rosja. Wykopaliska w sezonie 2015	371

Marcin Matera, Paweł Lech, Elżbieta Sroczyńska

TANAIS, RUSSIA. EXCAVATIONS IN THE 2016 SEASON	373
Tanais, Rosja. Wykopaliska w sezonie 2016	380

Dmytro Nykonenko, Marcin Matera, Miron Bogacki, Wiesław Małkowski, Paweł Lech

KONSULOVSКОЕ HILLFORT, UKRAINE. NON-INVASIVE SURVEY IN 2015 SEASON	381
Grodzisko Konsułowskoje, Ukraina. Badania nieinwazyjne w sezonie 2015	388

Dmytro Nykonenko, Marcin Matera, Nadieżda Gawryluk, Paweł Lech

KONSULOVSКОЕ HILLFORT, UKRAINE. 2016 SEASON	389
Grodzisko Konsułowskoje, Ukraina. Badania w sezonie 2016	392

Barbara Kaim, Nazarij Buławka

THE SIXTH SEASON OF EXCAVATION AT GURUKLY DEPE, SOUTHERN TURKMENISTAN (2015)	393
Szósty sezon wykopalisk na stanowisku Gurukly Depe w południowym Turkmenistanie (2015)	388

Włodzimierz Godlewski

NAQLUN, EGYPT. EXCAVATIONS IN 2015	399
Naqlun, Egipt. Wykopaliska w 2015 r.	402

Dorota Dzierzbicka, Włodzimierz Godlewski

DONGOLA, SUDAN – SEASON 2015–2016	403
Dongola, Sudan – Sezon 2015–2016	412

Joanna Kalaga

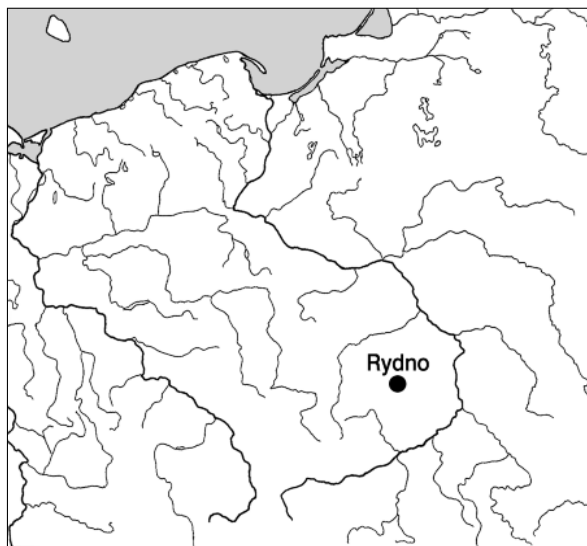
RECENZJA: DARIUSZ BŁASZCZYK, DĄBRÓWKA STĘPNIOWSKA (RED.), *POCHÓWKI
W GROBACH KOMOROWYCH NA ZIEMIACH POLSKICH W OKRESIE WCZESNEGO
ŚREDNIOWIECZA*, ŚWIATOWIT, SUPPLEMENT SERIES P: PREHISTORY AND MIDDLE AGES,
VOL. XVIII, WARSZAWA 2016, 175 STRON, 93 ILUSTRACJE, 3 TABELE 415

MICHAŁ PRZEŹDZIECKI, ELŻBIETA CIEPIELEWSKA

RYDNO – STANOWISKO NOWY MŁYN, WYKOP I/2015, WOJ. ŚWIĘTOKRZYSKIE. BADANIA W ROKU 2015

Badania powierzchniowe, sondażowe oraz wykopaliskowe przeprowadzone w 2015 r. na działce (nr ewid. 1651/12) w Skarżysku-Kamiennej, pow. skarżyski, związane były z planowaną w jej obrębie inwestycją polegającą na eksploatacji piasków budowlanych złoża „Łyżwy III”. Podstawę do ich realizacji stanowił fakt, iż przedmiotowa parcela zlokalizowana jest na terenie prądziejowego kompleksu kopalniano-osadniczego, wpisanego do rejestru zabytków, znanego w literaturze jako Rezerwat Archeologiczny Rydno (SCHILD I IN. 2011). Badaniami kierował Michał Przeździecki z Instytutu Archeologii Uniwersytetu Warszawskiego we współpracy z Elżbietą Ciepielewską oraz Andrzejem Jackiem Tomaszewskim z Państwowego Muzeum Archeologicznego w Warszawie. W pracach terenowych wzięła udział grupa studentów IA UW oraz wolontariuszy ze Stowarzyszenia „PraOsada Rydno”.

Złoże „Łyżwy III” zlokalizowane jest na południowym oraz południowo-zachodnim stoku wzgórza Łyżwy-Nowy Młyn, w obrębie trzeciego poziomu terasowego rzeki Kamiennej. Planowana kopalnia piasku docelowo ma objąć powierzchnię około 2 hektarów – od zachodu i południa wyznaczaną przez administracyjną granicę parceli, od północy przez linię kilkudziesięcioletniego lasu sosnowego, zaś od wschodu przez strefę nieczynnych już wyrobisk złoża „Łyżwy II”. Ze względu na wielkość inwestycji oraz jej

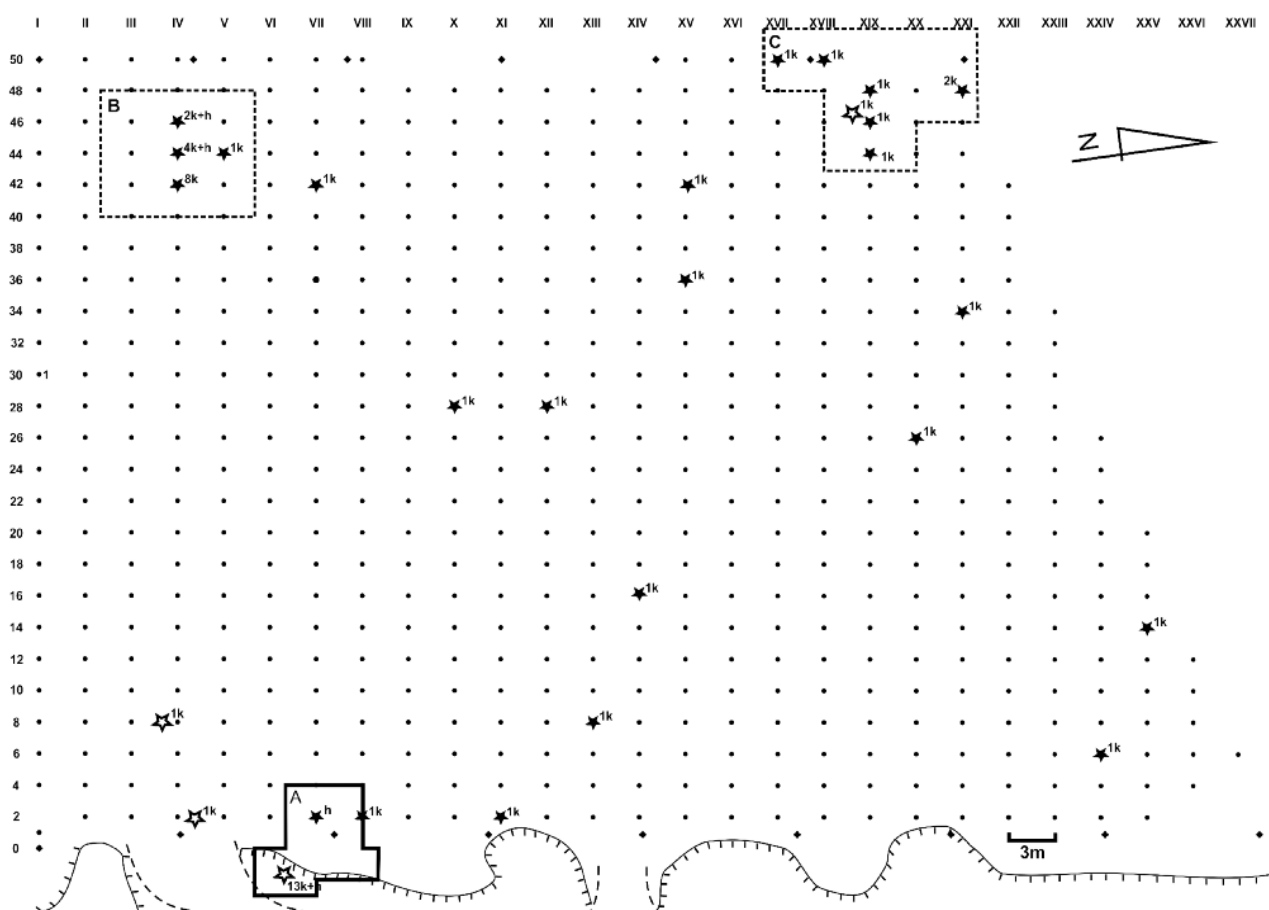

długofalowy charakter, właściciel terenu zakłada eksploatację etapową, tj. stopniowe obejmowanie wydobywaniem, a w konsekwencji również badaniami archeologicznymi, kolejnych fragmentów złoża. Niniejsze sprawozdanie obejmuje pierwszy z obszarów o powierzchni 35 arów, zlokalizowany w północno-wschodnim skraju działki. Został on roboczo określony jako „sektor A” (Ryc. 1).

Ryc. 1. Lokalizacja „sektora A” w obrębie działki nr ewid. 1651/12 w Skarżysku-Kamiennej na stanowisku Rydno – Nowy Młyn: linia ciągła – przybliżony zasięg planowanej strefy eksploatacji złoża „Łyżwy III”, linia przerywana – lokalizacja i granice „sektora A” (oprac. M. Przeździecki, źródło: geoportal.gov.pl).

Fig. 1. Location of ‘Sector A’ on the plot no. 1651/12 in Skarżysko-Kamienna at the Rydno site – Nowy Młyn: continuous line – estimated range of exploitation of the ‘Łyżwy III’ field; dashed line – location and boundaries of ‘Sector A’ (compiled by M. Przeździecki, source: geoportal.gov.pl).

Ryc. 2. Plan sondażu w obrębie „sektora A”: czarny punkt – otwór sondażowy, czarna gwiazdka – znaleziska zarejestrowane w otworach sondażowych, biała gwiazdka – znaleziska zarejestrowane na powierzchni, k – krzemień, h – hematyt (rys. M. Przeździecki).

Fig. 2. Trial pits in ‘Sector A’; black dot – trial pit; black star – artefacts found in the trial pits; white star – artefacts found on the surface; k – flint; h – hematite (compiled by M. Przeździecki).

Odnosząc się do tradycyjnego podziału Rydna, „sektor A” znajduje się w rejonie Nowego Młyna, na zachodnim skraju obszaru nazwanego przez Stefana Krukowskiego Saharą (SCHILD I IN. 2011: 46, 64-68, fig. 2.27). Pod koniec lat 70. ubiegłego wieku w tej części Nowego Młyna (tj. na zachód od wybieżyska „Łyżwy II”) założone były dwa wykopy I/78/79 i II/78. Pierwszy z nich dostarczył stosunkowo ubogiej kolekcji zabytków schyłkowopaleolitycznego technokompleksu z tylczakami łukowymi, a drugi nie zawierał żadnych znalezisk (SCHILD I IN. 2011: 64, 66). Z kolei w centralnej części Sahary, w latach 1976–1978, a następnie 1988–1994, 2002 odkryto i wyeksplorowano między innymi szereg bogatych krzemienic tylczakowych; dominujących na tym obszarze (SCHILD, KRÓLIK 1981, SCHILD I IN. 2011: 65-67, fig. 10.1.).

Uwzględniając charakter oraz kontekst geologiczny stanowisk rydnińskich, program badań oparto na trójfazowym systemie działania, obejmującym:

a. prospekcję powierzchniową, mającą na celu wstępne rozpoznanie obszaru inwestycji oraz dokumentację planigraficzną ewentualnych znalezisk;

b. prospekcję sondażową metodą odwiertów, umożliwiającą lokalizację niewidocznych na powierzchni skupisk zabytków i/lub relikwów warstwy kulturowej;

c. punktową eksplorację ujawnionych skupisk materiału zabytkowego.

W dniach 1–7 lipca 2015 r. zrealizowano dwa pierwsze z wymienionych etapów badań. W efekcie rozpoznania powierzchniowego pozyskano łącznie 16 zabytków krzemienich. Trzynaście z nich, tj. 7 odłupków, 4 rylce oraz pojedynczy rylczak zarejestrowano na zachodnim zboczu nieczynnego już wyrobiska „Łyżwy II”. Tworzyły one tam niewielką, lecz wyraźną koncentrację o wymiarach około 0,5 m × 0,5 m. Dodatkowo, w jej bezpośrednim sąsiedztwie odnotowano ślady struktury hematytowej, a kilka metrów dalej pojedynczy rylce i fragment wióra. Zbiór powierzchniowy zamyka odosobnione znalezisko rylca z północno-zachodniej części „sektora A”.

Kolejny etap działań terenowych wyznaczała seria 557 otworów sondażowych. Wykonano je świdrem ręcznym o średnicy 15 cm, a wydobyty sedyment przesiano na sitach o średnicy oczka 3 mm. Odwiertami objęto całość

Ryc. 3. Profil wschodni wykopu z widocznym przekrojem obiektu (plamy hematytovej) oraz antro- i biogenicznymi zaburzeniami (fot. E. Ciepiewska).

Fig. 3. Eastern profile of the excavation trench with a section of the feature (hematite stain) as well as anthropo- and biogenic disturbances (photo by E. Ciepiewska).

„sektora A”, lokalizując je co 2 m wzdłuż osi wschód-zachód i co 3 m wzdłuż osi północ-południe. Zabytki ruchome lub relikty warstwy kulturowej (plam hematyto- wych) odnotowano w 25 otworach sondażowych. Łącznie pozyskanych zostało 41 artefaktów, w tym 37 krzemieni, 3 gwoździe i 1 fragment ceramiki nowożytniej (Ryc. 2).

W wyniku badań sondażowych ujawnione zostały trzy odrębne koncentracje zabytków. Ze względu na rodzaj występujących w ich obrębie materiałów określono je mianem krzemienic A, B oraz C. Dwóm z nich (A, B) towarzyszyły ślady antropogenicznych struktur hematyto- wych. W południowo-wschodnim narożniku badanego obszaru, tuż przy krawędzi nieczynnego wyrobiska „Łyżwy II” zlokalizowano, częściowo zniszczoną krzemienicę A o powierzchni 0,5 ara. Mniej więcej 40 m na zachód zarejestrowano, zachowane w całości skupisko B o przybliżonej powierzchni 0,7–0,9 ara. W północno-wschodniej części odnotowano dość ubogą i niezbyt wyraźną krzemienicę C o powierzchni 0,9–1,5 ara. Warto podkreślić, iż poza wymienionymi skupiskami materiał zabytkowy występował sporadycznie i w rozproszeniu. Skupiska A i B na podstawie materiału krzemienicznego z sondazy powiązano z pozostałościami obozowisk i/lub miejsc przetwórstwa hematytu technokompleksu z tyczakami łukowymi. Niecharakterystyczne cechy artefaktów z krzemienicy C, wykluczają możliwość ich bliższej atrybucji taksonomicznej.

W dniach 7–14 października 2015 r. przeprowadzono badania wykopaliskowe pierwszej z krzemienic,

oznaczonej literą A. Decyzję przyspieszył zaobserwowany proces jej degradacji na skutek osuwania się skarpy wyrobiska „Łyżwy II” oraz rozjeżdżania jego powierzchni przez ciężki sprzęt mechaniczny. Eksploracja była prowadzona metodą tzw. ław i kwadr (KOBUSIEWICZ 1992) z zastosowaniem przesiewania. Zabytki były lokalizowane na dwa sposoby – te pozyskane bezpośrednio w trakcie eksploracji danego metra domierzano punktowo, zaś materiał z siania z dokładnością do ćwiartek metra kwadratowego w obrębie 10-centymetrowych poziomów mechanicznych. Przebada- no powierzchnię 40 metrów kwadratowych, co pozwoliło na wyeksplorowanie skupiska A w całości.

Podczas badań zarejestrowano łącznie 2430 form krzemienicznych oraz 3 artefakty kamienne z lokalnego piaskowca kwarcytowego. Ponadto natrafiono na ślady owalnego obiektu zabarwionego hematytom (Ryc. 3). Artefakty występowały w obrębie i sąsiedztwie obiektu. Niemniej jednak, zarówno jego zarys, jak i rozrzut artefaktów były silnie zaburzone przez czynniki postdepozycyjne – współczesne wkopy oraz różnego typu procesy biogeniczne (m.in. struktury wykrotowe). Bez grupy łusek i fragmentów nieokreślonych inwentarz liczy 861 wytworów, przy czym kategorię dominującą stanowią produkty debitażu: 334 odłupki, 224 wióry, 7 rdzeni. Wśród 103 form retuszowanych najliczniejsze były rylce (42 szt.) – najczęściej masywne formy odłupkowe, odłupki retuszowane (23 szt.) oraz drapacze (14 szt.) – głównie w typie tarnowiańskim. Poza tym wystąpiły półtylczaki (4 szt.), wióry retuszowane

(4 szt.), skrobacze (3 szt.), narzędzia zębate (3 szt.), pazury (2 szt.) oraz 7 bliżej nieokreślonych fragmentów retuszowanych. W kontekście form narzędziowych wspomnieć należy o licznej grupie rylczaków (79 szt.), która koreluje z dużą liczbą rylców.

Analizowany zespół wykonany jest w zdecydowanej większości z krzemienia czekoladowego, zarówno kopalnianego, jak i narzutowego, ponadto występują pojedyncze artefakty z krzemieni turońskich i z krzemienia bałtyckiego. Stosunkowo niewielka część całego inwentarza (około 200 szt.) nosi ślady przepalenia. Struktura typologiczna, technologiczna oraz surowcowa zespołu jest spójna i znajduje ściśle analogie w datowanych na interfazę Alleröd, inwentarzach technokompleksu z tylczakami łukowymi. Tezę o homogenicznym charakterze zbioru potwierdza wysoka frekwencja składanek.

Pozyskany zespół powiększa liczbę około 20 innych kolekcji tylczakowych, które wydobyto w trakcie wie-

oletnich badań archeologicznych w rejonie Nowego Młyna. Potwierdza on rysujące się preferencje w wyborze miejsc pobytu grup przybywających w tym okresie w pobliżu wychodni hematytu, odmienne niż u licznych grup świderskich z młodszego dryasu. Unikatowy charakter oraz wartość poznawcza zarejestrowanych stanowisk uzasadnia konieczność kontynuacji badań na omawianym obszarze w kolejnych latach.

dr Michał Przeździecki
Instytut Archeologii, Uniwersytet Warszawski
m.przedzdiecki@uw.edu.pl

mgr Elżbieta Ciepiewska
Państwowe Muzeum Archeologiczne w Warszawie
ela.ciepiewska@gmail.com

Literatura

KOBUSIEWICZ M.

1992 *Archeologia polowa Profesora Stefana Krukowskiego*, (w:) J. Lech, J. Partyka (red.), *Prof. Stefan Krukowski (1890–1982) – działalność archeologiczna i jej znaczenie dla nauki polskiej. Materiały sympozjum naukowego pod patronatem Ministra Edukacji Narodowej, Ojców, 2 – 4 maja 1990 r.*, Prądnik – Prace i Materiały Muzeum im. Prof. Władysława Szafera 6, Ojców, 125–128.

SCHILD R., KRÓLIK H.

1981 *Rydno. A Final Paleolithic Ochre Quarry Complex*, „Przegląd Archeologiczny” 29, 53–97.

SCHILD I IN.

2011 Schild R., Królik H., Tomaszewski A.J., Ciepiewska E. *Rydno. A Stone Age red Ochre Quarry and Socioeconomic Center. A Century of Research*, Warsaw.

MICHĄŁ PRZEŹDZIECKI, ELŻBIETA CIEPIELEWSKA

RYDNO – SITE: NOWY MŁYN, CUT I/2015, ŚWIETOKRZYSKIE VOIVODSHIP. THE EXCAVATIONS IN 2015

In 2015, archaeological survey was conducted in the area of the plot no. 1651/12 in Skarżysko-Kamienna in connection with planned exploitation of sand field ‘Łyzwy III’ located there. The fieldwork was undertaken due to the fact that the plot was situated within the strict conservation zone of Rydno complex, which stretched along the valley of the Kamienna River between Skarżysko and Wąchock. The planned sand mine will cover an area of approximately 2 hectares. Owing to the extent and long-term nature of the investment, the owner of the land assumes that the field will be exploited in several phases. This report concerns the first portion of the plot, covering

an area of 35 ares, located in its north-eastern part. Its working name is ‘Sector A’ (Fig. 1). It should be remembered that according to the traditional division of Rydno, ‘Sector A’ is situated near Nowy Młyn, along the western edge of an area called Sahara (SCHILD ET AL. 2011: 46, 47).

The performed survey and trial pits resulted in discovering three assemblages of flint artefacts (A, B, C). The areas of the pits range from 0.5 to 1.5 ares (Fig. 2). Additionally, it has been detected that they contain anthropogenic hematite structures. Assemblages A and B have been associated with the Arch Backed Piece Techno-complex. Artefacts from Assemblage C lack characteristic

features and as a consequence it is impossible to indicate their taxonomic attribution.

Assemblage A was excavated in autumn 2015. Altogether, 2430 flint forms and 3 stone artefacts made of local quartzite sandstone were documented. Apart from that, relics of an oval feature, stained with hematite, were unearthed. The artefacts were situated inside the feature and around it. Nevertheless, both the contour of the feature and the distribution of the artefacts had been strongly disturbed by post-depositional factors (**Fig. 3**).

The typological, technological and raw material (high percentage of erratic flint) structure of the assemblage has close analogies among the Arch Backed Piece Technocomplex inventories dated to the Alleröd interphase. The homogeneous nature of the assemblage is confirmed by the high frequency of refits. The uniqueness and scientific value of the site imply the necessity to continue research in the area in the following years.

Translated by Michał Przędziecki